

7. SINIF ÇALIŞMA SAYFASI SES OLAYLARI

Büyük Ünlü Uyumu: Türkçe bir sözcüğün ilk hecesindeki sesli ince ise ondan sonra gelen hecelerin ünlüleri de ince; kalın ise kalın olur.

Aşağıdaki tabloda sözcükler verilmiştir. Büyük ünlü uyumuna uyup uymadıklarını karşılıklarına çarpı (X) işareti koyunuz.

Sözcük	Büyük Ün. Uyumuna uyar	Büyük Ün. Uyumuna uymaz
Atatürk		
Gecelik		
Harita		
Kurtuluş		
Enginar		
horoz		

Küçük ünlü uyumu:

Türkçe sözcüklerdeki ünlülerin düzlük-yuvarlaklık, darlık –genişlik bakımından benzeşmesine denir.

Aşağıdaki tabloda sözcükler verilmiştir. Küçük ünlü uyumuna uyup uymadıklarını karşılıklarına çarpı (X) işareti koyunu.

Sözcük	Küçük Ün. Uyumuna uyar	Küçük Ün. Uyumuna uymaz
Çamur		
Ormancı		
Dolap		
Çalındı		
Kavun		
Horoz		

ULAMA:

Türkçede sessizle biten bir sözcükten sonra, sesli ile başlayan bir sözcük gelirse bu iki sözcük, söyleyişte birlikte okunur, bu olaya ulama denir.

Aşağıdaki dördlükte ulama olabilecek sözcük gruplarını noktalı yerlere yazınız.

“Rüzgarlarım alabildiğine esiyorsa,
Bacamda tütünüm tütüyorsa,
Ekmeğim suyum tatlı ise,
Dün yokken bu gün varsam,
Sendendir
Sendendir Atatürk.”

.....
.....
.....
.....

KAYNAŞMA: Türkçede sesli ile biten bir sözcüğe, sesli ile başlayan bir ek gelirse, araya “N, S,Ş,Y” sessizlerinden biri girer. Bu olaya kaynaşma denir.

Sözcük Grubu	Kaynaştırma sesi varsa karşısına yazınız.
Saklasak	
Gözdeyi sordum.	
Haritanın sırrı	
Kurtuluşumuz	
yedişer elma	
Horozcunun biri	

SES DÜŞMESİ (HECE EKSİLMESİ):

a) Türkçe bazı sözcükler ünlü ile başlayan ek alırsa orta hecedeki ünlün düştüğü görülür.

ÖR/: Ağız—ağzı, boyun--boynu

b) Sonu “k” sesi ile biten bir sözcüğe ; -cik, -cek, eklerinden biri gelirse, sözcüğün sonundaki “k” ünsüzü düşer.

ÖR/: (büyük-cek---büyücek, ufak-cık...ufacık

c) Son sesi ünlü ile biten bir sözcüğe ünlü veya ünsüzle başlayan bir sözcük gelirse arada kalan ünü düşer.

ÖR/: (ne için----niçin) (gide gide---gitgide)

Sözcük	Ses düşmesi yaparak doğrularını yazınız
devirim	
Küçükçük	
Kıvrım	
Rastgele	
Göğüsü	
biribirine	

SES TÜREMESİ:

a) Pekiştirme yoluyla yapılır.

Ör/ : sapsağlam—sapas ağlam (a sesi türemiş.)

b) yardımcı fiillerle yapılan bazı bileşik fiillerde ses türemesi olabilir.

ÖR/ : his + etmek = hissetmek

Sözcük	Sözcük	Türemiş ses ve sözcük
af	etmek	Af +f +etmek
zan	Etmek	
güp	gündüz	

SERT SESSİZLERİN YUMUŞAMASI

Türkçe sözcüklerin sonu “p,ç,t,k” sessizlerinden biri ile biter ve bu sözcüklere sesli ile başlayan bir ek getirilirse, sözcüğün sonundaki harf yumuşar, “b, c, d, g” ye dönüşür.

ÖR/ : balık + ı = balığı,
sokak + a =sokağa

Sözcük	Aldığı ek	Sessiz harfin yumuşamış biçimi
bardak	-a	Bardağa
köpek	-e	
ağaç	-ı	
dolap	-ı	
tokat	-a	
kaçak	-a	

SERT SESSİZLERİN BENZEŞMESİ

Türkçe sözcüklerin sonu “p,ç,t,k,s,ş,f,h” sessizlerinden biri ile biter ve bu sözcüklere “c, d, g, ile başlayan bir ek getirilirse, ekin başındaki ünsüz harf sertleşerek “ç, t, k” ye dönüşür.

ÖR/ : balık + da = balıkta ,

Sözcük	Aldığı ek	Sessiz harfin yumuşamış biçimi
bardak	-da	Bardakta
Kitap	-cı	
taş	-da	
dolap	-cı	
tokat	-da	
yat	-gın	

ADI SOYADI.....
SINIFI:.....NO:.....

SÖZCÜKLER	SERT SESSİZLERİN BENZEŞMESİ	SERT SESSİZLERİN YUMUŞAMASI	EKTE DEĞİŞME OLMAMIŞ
Yurttaş			
Yapışkan			
Yumuşakça			
Sütü			
Kuşku			
Sertçe			
Ateşten			
Küçüğü			
Bayrağı			
Nişancı			
Eskici			
İrmağı			
Devletçi			
Dalga			
Yurdu			
Çömlekçi			
Çaylakça			
Nişancı			
Kapağı			
Çoraba			

ÜNLÜ HARFLE İLGİLİ KURALI UYGULAYARAK YAZINIZ.

sokak-da	sokakta
yaş-ca	
tuzak-a	
siş-den	
gözlük-cü	
kuş-gu	
seç-gin	
dip-de	

